

The Process of Interaction of Student and Teacher at Music Lesson

Miirbek Paluaniyazov¹

Abstract: The requirements for the variety of teaching methods in music classes also face certain changes according to age, if this is the ability of students in primary and secondary classes, and the students in middle groups. It is especially important to support interest in winter, but in higher grades, such an approach becomes less important, as students, for example, are opposed to listening to a lecture during the entire lesson.

Keywords: Methods, lesson schedule, groups, features, ability, conversation, music lesson.

Musiqaviy - estetik tarbiya - musiqa tarbiyasiga qaraganda ancha keng tushunchadir. Bu jarayonda musiqa darsi muxim o'rin tutadi, lekin alohida o'rin tutmaydi. Musiqiy tarbiyada musiqani idrok qilish malakalarini faol rivojlantirish, san'at va atrof hayotdagi go'zal narsalarga muhabbat tuyg'usini hamda o'z his - tuyg'ularini musiqa tilida ijodiy namoyon qilish qobiliyatini shakllantirish katta rol o'ynaydi. Musiqiy tarbiya haqida unga keng pedagogik ma'no bergan holda gapiriladigan bo'lsa, ta'lim - tarbiya muassasalri tizimida amalga oshiriladigan butun o'quv - tarbiya jarayonining biror maqsadiga muvofiq oldindan qo'yilgan holda tashkil etilishi tushuniladi. Biror maqsadga qaratilgan, yaxshi tashkil etilgan musiqiy tarbiyaning maqsadi, mehnati va ijtimoiy faoliyatga va ona vatanning sevishga doimio tayyor bo'lgan, har tomonlama va garmonik rivojlangan shaxsni tarkib toptirishdan iborat.

Reproduktiv harakterdagi bilish faoliyatining usullari yuqori sinflar sari qisman izlanish va muammoni izlanish usullari bilan borgan sari ko'proq almashinib boradi. O'quvchilarning o'quv materialin egallash bo'yicha mustaqil ishlarga oid xilma - xil metodlarning salmog'i quyi sinflardan - yuqori sinflarga tomon ortib, darsda o'qituvchining o'quv materialini bevosita bayon qilish bilan bog'liq bo'lgan ishlarning turlari kamayib boradi. [1.B.54]

Turli o'qitish metodlarining imkoniyatlarini baholashda o'quvchilar yosh xususiyatini hisobga olmaslik mumkin emas, to'g'ri, o'quvchilarning yosh xususiyatlari dasturlarda va darsliklarda hisobga olingan, lekin metodlarni tanlashda bir qator shunday holatlar borki, bularni o'qituvchining hisobga olishiga to'g'ri keladi. Masalan, dastur va darslik mazmunidan hali darsda og'zaki o'qitishning qaysi konkret metodlari hikoya, suhbat, tushuntirish metodlaridan foydalanish kerakligi haqida bevosita borilayotganligi sezilayotir. Bu erda o'qituvchiga o'quvchilarning aynan yosh xususiyatlari ish qobiliyatlari va diqqatlarini boshlang'ich sinflarda hikoya - suhbatga, sinflarning o'rta guruhida suhbat - hikoyaga afzallik berish afzal ekanligin, yuqori sinflarda esa, aytib o'tilgan metodlar bilan bir qatorda lekciyadan ham foydalanish mumkinligini nazarda tutib hisobga olishga to'g'ri keladi.

Musiqa darslaridagi o'qitish metodlarining xilma - xilligi bo'lgan talablar ham yoshga ko'ra ma'lum o'zgarishlariga duch keladi, agar bu boshlang'ich va o'rta sinflarda o'quvchilarning qobiliyatlarini va o'rta guruhlarda o'quvchilarda o'qishga qiziqishni qo'llab - quvvatlash uchun ayniqsa katta ahamiyatga ega bo'lsa, yuqori sinflarda bunday yondoshuv uncha muhim bo'lmay qoladi, chunki o'quvchilar, masalan, butun dars davomida ma'ruza tinglashga qarshi bo'ladi. Barchi bu erda ham xilma-xilligi, albatta undan optimal darajada foydalanilganda, ijobiy rol o'ynaydi. [2.B.143]

O'quvchilarning yoshiga ko'ra sur'ati ham tipik o'zgarishlarga uchraydi, u quyi sinflardan yuqori sinflarga tomon har doim o'sib boradi, buning oqibatida dars davomida o'zlashtirish uchun borilayotgan o'quv materialining hajmi ham ortib boradi.

O'qishga salbiy munosabatda bo'lgan o'quvchilarning soni o'rta hisobga olganda quyi sinflardan o'rta va yuqori sinflar tomon uzluksiz ortib bormoqda. Bu kichik o'smirlik yoshidagi o'quv psixologiyasining xususiyatlari va uni ta'lim - tarbiya jarayonida etarlicha xisobga olinmaslik bilan va shuningdek, yuqori sinf o'quvchilarini kasb-hunar egallashga va o'qishga yo'llash o'rtasida ko'pincha paydo bo'ladigan Ixtiloflar bilan bog'liqdir. [3.B.90]

Pedagogikada o'quvchilarning o'zlashtirmasliklarining oldini olishga qaratilgan ish metodlari va usullari tizimi ishlab chiqilgan. O'qituvchilar amalda bulardan qanday foydalanmoqdalar. Shu maqsadda maktabdagi o'qituvchilarning

10-ta darsini tanlab tahlil qildim. Natijada darslariga kirilgan o'qituvchilarning ellik foizdan ko'prog'i xatolar ustida ishlashni uy vazifalariga kiritmasliklari, bo'sh o'zlashtiruvchilarga uy vazifalarini individuallashtirib bermaganliklari, yangi mavzuni o'zlashtirish uchun zarur bo'lgan materialni takrorlashni tavsiya etmasliklari, o'quvchilarga materialni bayon qilish uchun o'zlari uylarida tuzilgan rejadan foydalanib javob berishga ruhsat etmasliklari aniqlandi.

Bu o'qituvchilarning o'ttiz besh foizini o'zlashtirmaslikning oldini olishning vazifalari miqdorini uyg'unlashtirish, ularni belgilangan vaqtda bajarishi uchun tushunarli bo'lishini ta'minlash kabi usullarni qo'llamaydilar, o'quvchilarga mashqlarni bajarishda, masalalarni echishda o'zlarini - o'zlari nazorat qilishni o'rgatmaydilar, doska oldida javob berishga oldindan tayyorlanishga, yozuvlar qilishga, ko'rgazmali qurollardan foydalanishga ruhsat bermaydilar, o'quvchilarning e'tiborini

¹ Lecturer at the Nukus branch of the state institute of arts and culture of Uzbekistan

tipik xatolarga qaratmaydilar, bo'sh o'zlashtiruvchilarga darsda mustaqil ishlash davomida tegishli yordam ko'rsatmaydilar. [4.B.121]

O'qituvchilarning shu tajribasida o'qitish metodlarining to'g'ri tashlash muammosini ma'lum darajada etarli tushunmaslik hollari uchraydi. Masalan, maktablardan birida biz "chet tillarni o'qitishning eng qulay metodlari" deb nomlangan planshedga e'tibor berdik. Unda, muammoli suhbatlar va o'qitishning texnok vositalaridan foydalanish to'g'risida gap yuritilgan edi. Planshet mualliflari o'qituvchi ish tajribasida aytib o'tilgan metodlardan foydalanishni kengaytirish lozimligini ko'rsatishga intilganliklari shundaygina ko'rinib turibdi.

Darsning tarbiyaviy vazifalarini hal qilish, o'quvchilarda ilmiy duyoqarashni tarkib toptirish uchun o'qitish metodlarini tushunib tanlashga katta e'tibor berish kerak.

Dars maktabdagi o'quv ishining tashkiliy shakll bo'lib, unda o'qituvchi aniq belgilangan vaqt doirasida o'qituvchining doimiy guruhi - sinf bilan qat'iy jadval bo'yicha shug'ullanadi, jamoa bilish faoliyatiga rahbarlik qilib, fatni turli fanlarga bog'langan holda o'quv dasturiga muvofiq o'zi belgilaydigan ddaktik va tarbiyaviy vazifalarga erishish uchun xilma - xil metodlardan foydalanadi.

O'qitish jarayoninin o'qituvchi bilan shug'ullanuvchining biror maqsadga qaratilgan, izchllik bilan o'zgarib turadigan o'zaro bog'langan faoliyati deb qarash mumkin. Bu faoliyat davomida shug'ullanuvchilarning ma'lumot olish, rivojlanish va tarbiyalanish vazifalari xal etiladi. [5.B.94]

Musiqada darsida o'quvchi bilan o'qituvchining o'zaro munosabat jarayoni shaxsiy aloqaga asoslangan. Musiqada darsida istenosiz barcha o'quvchilarning musiqiy faoliyatlarini yo'llaydi va nazorat qiladi. Shuningdek, o'quvchilarning orasidagi o'zaro aloqa va o'zaro nazoratni qo'llab - quvatlaydi. O'qituvchining darsdagi ishl barcha o'quvchilarning darsning o'zidayoq o'rganayotgan bilish asoslarini egallashlari, zarur ko'nikma va malakalarni xosil qilishlari uchun zamin yaratadi.

Darsda o'quvchilarni tarbiyalash, o'qitish, rivojlantirish ularga ta'lim berish birgalikda va o'zaro aloqada amalga oshirilmog'i kerak. Bu musiqada pedagogikasining g'oyat muhim tamoyillaridan biridir.

O'z navbatida darsning tarbiyaviy vazifalari musiqaviy o'quv ishini tashkil etishga va uning metodikasiga jiddiy ta'sir o'tkazadi. Masalan, shaxsning vazifalari sifatida mustaqillik va bilm faoliyatini shakllantirish darsda ijodkorlik va topshiriqlarga, mustaqil ravishda ishlarning har xil turlariga ko'proq e'tibor berishni taqazo etadi.

Musiqada darslarining vazifasi - bolalarni go'zallikka faol munosabatda bo'lishga, musiqaga ijodiy yondoshishga o'rgatishdan lboratdir. Hozirgi zamon musiqada darsi huddi ana shu vazifani xal qilmog'i kerak va bu vazifani qanchalik faol va aniq maqsadini ko'zlagan holda hal etsa, maktab o'quvchilarga faqat musiqiy tarbiya berish darajasi ham shunchalik yuqori bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ш.М.Мирзиёев. Буюк келажегимизни мард ва олий жаноб халкимиз билан хирга кураимиз.Т. "Ўзбекистон" 2017 йил.
2. Абралова М., Галиева Д., Қўшаев А. Мусиқа. 3-синф. Ўқитувчилар учун методик қўлланма. Т., 2008 йил.
3. Боймурзаев Х. ва бошқалар. "Мусиқа ўрганиш методикаси". Т. 1995 йил
4. Бабанский Ю. "Ҳозирги замон умум таълим мактабида ўқитиш методлари". Тошкент, "Ўқитувчи", 1990 йил.
5. Каримова Д. "Муסיкий педагогик маҳорат асослари". Тошкент 2008йил.